

Stanjura: Nechceme jít proti všem, s daní z příjmu jsme zarputilí, firmy by měly pomoc státu vracet

15.11.2022 - | Ministerstvo financí ČR

Datum: 15.11.2022 , Zdroj: reflex.cz , Autor: Pavel Páral Ministr financí nebývá oblíbeným členem vlády. Zbyněk Stanjura (ODS) však schytává pohlavky ze všech stran jako málokdo před ním.

Říká sice, že kritika zprava, že málo škrtá a deficity jsou příliš velké, mu nevadí, protože mu pomáhá v diskusi s méně střídými kolegy ve vládě. Nicméně lhostejná mu ale vůbec není, v rozhovoru je to znát. S úspornými reformami přijde v příštím půlroce, bát by se měli učitelé i policisté, ale se zvyšováním přímých daní nepočítá ani náhodou.

Vláda je za podobu státního rozpočtu na příští rok často kritizována zprava kvůli příliš vysokému deficitu a neochotě k šetření. Překvapuje vás to?

Jsme více kritizováni zleva, že utrácíme málo.

Ale třeba exministr financí Miroslav Kalousek používá často velmi tvrdá hodnocení vaší práce, a to asi není levičák. Jak to snášíte?

Mně kritika zprava nevadí. Pomáhá mi při debatě s kolegy ve vládě. Jsme koalice pěti stran, a i v koalici dvou stran musíte dělat kompromisy. Žijeme v mimořádné době a představa, že se soustředíme pouze na fiskální disciplínu a budeme ignorovat, co se děje kolem nás, je politicky naivní. Ministr financí může vydávat tvrdá prohlášení a předvádět se před kamerami, aby vytvářel pocit, že je tím, kdo chce nejvíce šetřit. Ale ke skutečnému výsledku potřebujete hlasy ve sněmovně. A to se v té debatě velmi často zapomíná. Druhou věcí je očekávání veřejnosti. Máme vysokou inflaci, násobně vysoké ceny energií a říkat, že úkolem číslo jedna je v téhle situaci vyrovnaný rozpočet, to se podle mne míjí s realitou. Takže kritika zprava je dobře, a když tam nejsou osobní urážky, tak mi to nevadí. Vyvažuje to levicové požadavky na další rozdávání a debata není jednostranná.

Výhrady mají i experti, jako je třeba Mojmír Hampl.

Já přece znám Mojmíra Hampla a jeho názory. Navrhl jsem vládě, abychom ho nominovali na předsedu Národní rozpočtové rady. A on svůj úkol plní dobře. Vždyť k čemu radu máme? Má sledovat jen a pouze fiskální disciplínu, ne politické a socioekonomické dopady našich rozhodnutí. Mluvím s Mojmírem poměrně často a naše názory na hospodaření státu se zdaleka neliší tak, jak se někdy zdá.

Nikdo neřekne, že jsme měli pravdu

Je jasné, že musíte brát v potaz reálnou situaci ve společnosti, ale přece jen stále dochází ke zvyšování výdajů, které asi není úplně nutné. Je opravdu třeba nyní zavádět výchovné nebo povinnou valorizaci plateb za státní pojištění ve zdravotnictví atd.?

Takové hodnocení mi přijde nefér. Zastavili jsme neřízené zvyšování výdajů do zdravotnictví z minulých let, a kdybychom nic nedělali, tak nás to dnes stojí o nějakých 25 miliard více. Investoval jsem do toho osobně dost politického kapitálu přes odpor opozice i mnoha zájmových skupin ve

zdravotnictví. Díky tomu i příští rok bude platba státu zdravotním pojišťovnám nižší, než měla být v roce 2022. Takže říkat, že 25 miliard úspor za dva roky je málo, sice můžete, ale chtěl bych vidět někoho, kdo prosadí úsporu padesát miliard. Ubrzdili jsme prudký nárůst plateb státu po minulé vládě a kolik jsme si při tom přečetli titulků o tom, jak zaviníme rozvrat veřejného zdravotnictví, krachy nemocnic. A nic se nestalo. Systém bude v mírném deficitu jednotek miliard při obratu blížícím se půl biliónu korun a zdravotnická zařízení mají peníze na účtech a bez problémů platí a nakupují. Nikdo dnes neřekne, že jsme měli pravdu.

Je třeba dále přidávat státním zaměstnancům a dále nabírat další?

V mém resortu jsem za deset měsíců snížil počet pracovních pozic o tisíc. To mi nepřijde málo, a navíc to není konec. Vedeme velký souboj o počty lidí zaměstnaných ve školství. To je největší podíl na nárůstu počtu státních zaměstnanců. Pokud nevyhodnotíme, jak školský systém funguje, a pokud se nepokusíme s ním něco udělat, a my tu ambici máme, tak resort bude polykat stále větší díl státních výdajů. Souvisí to s tím, kolik máme obcí. S tím se ale nedá dělat nic a musíme to brát jako fakt. To je nepochybně věc, která prodražuje výkon veřejné správy. Máme kvůli tomu velmi velké množství malých základních škol. A když si vezmeme obrovské množství lidí, kteří pracují ve školství, tak podle posledních čísel, jež mám k dispozici, jenom 54 procent jsou učitelé. Školství se přitom nejvíce podílí na nárůstu počtu státních zaměstnanců. Pak jsou kroky, které jsme rozhodli udělat s ohledem na mezinárodní situaci. Proto jsme zvýšili počty vojáků. Jsme přesvědčeni, že potřebujeme posílit armádu. Složitější debata je o počtu policistů, protože obvyklé mezinárodní srovnávání počtu policistů na sto tisíc obyvatel úplně nefunguje a musíme si říci, co kde policisté řeší. Osobně jsem ale přesvědčen, že počty policistů dále zvyšovat nemáme. Celkem stát pro příští rok přijme zhruba 7900 lidí, z toho skoro 6300 ve školství. Tam je ale zvyšování stavů dlouhodobě nastaveno. Naším vlastním rozhodnutím je těch tisíc vojáků, asi pět set policistů a tři sta hasičů. Očekávám ale v příštím roce mnohem výraznější snížení počtu úřednických míst, protože po roce už ministři své úřady znají a měli by plnit to, co po nich chci celou dobu. Tedy aby zeštíhlovali své aparáty a jimi řízené organizace.

V roce 1990 jsme na základních školách měli na milión a čtvrt žáků 61 tisíc učitelů a nyní máme na 960 tisíc dětí o deset tisíc učitelů více. Budete to řešit?

Je to jedna z věcí, kterou budeme v příštích týdnech a měsících zkoumat, a my jako ministerstvo financí určitě přijdeme s nějakým racionálnějším modelem, jenž by se měl projevit už v letech 2024 až 2025.

Na dramatickou změnu penzijního systému nevěřím

Z toho, co říkáte, to vypadá, že vláda konečně po roce přistoupí k hlubším reformám.

Konečně? Já se omlouvám, ale kdybychom tak ostře hodnotili omyly komentátorů, tak se nikam nedostaneme. My jsme opravdu nepočítali s tím, že 24. února začne válka. A je naivní říkat, že v době, kdy máte osmnáctiprocentní inflaci, explodují ceny energií a řešíme dopady války včetně přijetí 450 tisíc uprchlíků a s tím spojený tlak na školský, sociální a zdravotní systém, jsme při tom měli najít politickou shodu na zásadních strukturálních reformách. Ty se nepodařilo prosadit už několik desítek let. To je jenom kritika pro kritiku. Nyní ale přichází období, kdy máme čas a příležitost udělat podstatné změny. Musí se týkat zejména mandatorních výdajů. Další šoky snad nepřijdou a i z hlediska politického cyklu je důležité, abychom přišli s balíkem legislativních změn v průběhu příštích šesti měsíců.

Vlády na reformy politicky doplácují. Stačí si vzpomenout na Kalouskovy balíčky z let 2011 a 2012. Počítáte s tím?

To si samozřejmě pamatujeme. A také si pamatujeme, jak nemoudré bylo protlačit třeba v penzijním systému většinou jednoho hlasu nějaký nový prvek, jako byl druhý pilíř, který byl za dva roky zrušen. To je horší než nechat systém tak, jak je. U penzijního systému je skoro nemožné najít většinu pro nějaké dramatické změny. A dělat každé dva roky změny takto robustních a důležitých systémů je podle mne nebezpečné.

To je sice pravda, ale hledat shodu s populistickou opozicí na nepopulárních opatřeních znamená, že reforma nebude nikdy.

To jsem neříkal. Nepočítám s tím, že bychom k reformě potřebovali souhlas opozice. Teď říkají, jak od nás čekají na tu rozpočtovou odpovědnost. Já se držím, usmívám se, a až budeme předkládat první reformní zákony, budu se ptát, zda to podpoří. Skoro bych se vsadil, že vím, jak odpoví. Já jsem říkal, že nevěřím na nějakou dramatickou změnu penzijního systému, jež sice vypadá dobře v nějakých ekonomických debatách, ale je složitě prosaditelná, a především udržitelná. Samozřejmě se budeme bavit o věku odchodu do důchodu. Samozřejmě se budeme bavit o míře zásluhovosti, která je dnes zcela minimální a těžko ji považovat za spravedlivou. Budeme se také bavit, jestli systém penzijního připojištění opravdu funguje tak, jak má, nebo ne. Myslím, že stát občas zbytečně někde podporuje něco, co nemá efekt. A takhle tu debatu povedeme.

Věříte, že se vám podaří snížit deficity balíkem reformních zákonů?

Žádná vláda není schopna vyřešit dvě stě miliard strukturálního schodku jedním balíkem zákonů. Ne že by na to neexistovaly recepty. Ale snížili bychom tak zásadně životní úroveň, rozsah veřejných služeb a další vláda by to zase zrušila. I naše zkušenost z roku 2013 říká, že změny musíte udělat tak, aby alespoň část společnosti pochopila, proč to děláte, proč je to důležité, a podporovala to. Když budeme postupovat proti všem, tak jenom vládu předáme populistům. A ti nemají žádné zábrany ohledně hospodaření státu, jak už jsme se přesvědčili.

Nyní ale předseda lidovců Marian Jurečka na potřebu zvyšovat věk odchodu do penze říká něco ve smyslu někdy příště.

Do roku 2030 je to vyřešené. Do té doby se věk zvyšuje k 65 letům. My se k tomu určitě vrátíme v debatách a pevně věřím, že i v nějakém návrhu zákona, ale zatím to dohodnuté nemáme.

Dohodnutou a schválenou máte daň z mimořádných příjmů a také schytáváte kritiku. Udělali jste dobře?

Neměl jsem radost, že tu daň musím prosazovat a hájit. Ale je to daň mimořádná a budou z ní financovány jen mimořádné výdaje. Nemá sloužit k ničemu jinému. Jinak mi ale debata na toto téma přijde zvláštní. De facto nenajdete nikoho, kdo by princip této daně odmítal. Jenže pak přijde to „ale“. Ale ti ne a tamti také ne. Kdybychom všem vyhověli, tak nám zůstane sice princip daně, ale nikdo, kdo by ji měl platit. Tato daň je vlastně variantou k sektorové dani, jež také byla navrhována. Kdybychom jako ODS přistoupili k sektorové dani, tak v koalici projde hladčeji, byla by i jednodušší, pokud jde o odhad výnosů, přesnější, ale už by ji nikdo nikdy nezrušil. Jediné, co by přibývalo, by byly zdaňované sektory. Takto kdysi vznikla druhá snížená sazba DPH pro tři položky a víc jich tam nemělo být. Podívejte se dnes. Při každém otevření zákona o DPH přibývají další. Pro mě je dočasná windfall tax menší zlo než sektorová daň.

Jen aby nám také nezůstala napořád. Kalouskovo zvýšení daní rovněž mělo skončit v roce 2015 a je tu dodnes.

Z toho jsme se poučili. Tyto dočasné nástroje nesmíme přetahovat do dalšího volebního období. A to

jsme udělali i v tomto případě. Windfall tax bude platit maximálně tři roky. Může dojít i k jejímu dřívějšímu zrušení, pokud už nebude potřeba financovat kompenzace na energie. Ale to nikdo neví. Ti, kdo proti dani vystupují, si často protiřečí. Říkají, že žádné mimořádné zisky mít nebudou. Pokud je to pravda, tak šedesát procent z nuly je pořád nula. Když zisky mít nebudou, tak nebudou ani nic platit. Nemám z té daně radost, ale jedinou alternativou bylo zvýšení deficitu rozpočtu a státního dluhu, a to jsme nechťeli.

Neslyším, kdy to státu chtějí vrátit

Pořád není vyřešena pomoc pro průmyslové podniky. Rozpočet počítá s třiceti miliardami, což asi nebude stačit, a evropské řešení se nezdá dosažitelné. Kde na tohle vezmete peníze?

Problém pomoci velkým firmám je nejsložitější nikoli kvůli rozpočtovým důvodům, ale kvůli pravidlům hospodářské pomoci, která musíme dodržovat, protože potřebujeme, aby je dodržovali i ostatní. Kdyby to bylo jenom na mně, tak bych zastropoval ceny i pro velké firmy pro příští rok a stále nevylučuji, že to tak dopadne. To evropské řešení je pro nás důležité z praktických důvodů. Pokud dovolíme soutěž mezi evropskými zeměmi v dotacích podnikům, tak prohrajeme s bohatšími a silnějšími státy, nejen s Německem. A tady budou lidé přicházet o práci. Je v našem zájmu prosazovat evropské řešení. Skupina zemí, jež ho chce, se zvětšuje. Dnes se již blížíme kvalifikované většině, která může takové opatření v EU prosadit, v případě zastropování ceny plynu pro výrobu elektrické energie. To by srazilo ceny elektřiny velmi výrazně. Trpělivě na tom -každý den pracujeme a daří se nám.

Podnikatelé jsou už ale velmi netrpěliví. Máte nějaký termín, dokdy chcete situaci vyřešit?

Já vím, denně s nimi mluvím. Termín nemáme. Nyní jsme spustili pomoc v takzvaném dočasném krizovém rámci, kdy mohou nejvíce postižené firmy žádat o státní příspěvky. Uvidíme, nakolik bude ta pomoc efektivní. U těchto dotačních titulů jsem spíše skeptik. Ale hlavně musíme vyřešit jednu velmi důležitou věc. Když si přeložíme, co po nás podnikatelská sféra chce, a neříkám, že neoprávněně, tak je to požadavek, abychom znárodnili jejich ztráty. Ale já u toho neslyším, kdy to státu chtějí vrátit. A to musíme do debaty vnést a trvat na tom. Já si umím představit i masívnější pomoc státu, ale návratnou. Nemůže to být tak, že když nyní máte problémy, tak stát všechno zaplatí, vy to zvládnete, půjdou vám zisky nahoru a vy jen řeknete: děkujeme pěkně. Musíme vést diskusi o míře návratnosti státní pomoci. Může to mít různé formy, včetně různých daňových sazeb pro ty, kteří čerpají pomoc a kteří ji nečerpají. Nemusíme to určitě chtít splácet do roka a do dne, ale nakonec by pomoc v několikaletém horizontu měla být rozpočtově neutrální. Tedy, že co jsme zaplatili, se nám vrátí. To nemluvím samozřejmě o letošních opatřeních, ale o dalších krocích, jež možná budou potřeba.

Všiml jsem si, že o návratnosti už hovoříte v debatě o kurz-arbeitu. Chcete tam začít?

Pravidla kurz-arbeitu v Česku jsou podle mého názoru napsána špatně. Jeden z mých kolegů říkal, že tato pomoc je silně návyková, a je to tak. My máme zkušenost s covidovou pomocí. Když vidíte seznam firem, které čerpaly nejvíce, a zároveň jejich hospodářské výsledky, zjistíte, že jsme pomoc směřovali tam, kde nebyla potřeba. Nejvíce peněz dostala naše nej-úspěšnější firma.

Výnos z majetkových daní dnes není ani nula

ODS velmi zarputile trvá na tom, že nebude zvyšovat daně. Ale to slibovala i před volbami v roce 2010 a nevyplatilo se jí to. Jak to dopadne tentokrát?

Když se podívám na ty, kdo nám vyčítají zarputilost, tak vidím úplně přesně tytéž, jak by v opačném

případě vykřikovali: „Podívejte se! Slibovali nezvyšovat daně, a už je zvyšují.“ My jsme zarputilí. To mluvím zejména o přímých daních. Pokud jde o daně, které zatěžují příjmy lidí a podniků, tak jsme podnikli i další kroky, jež je snižují. Když do toho nepočítám aktuální daň z neočekávaných zisků, která je dočasná. Zrušili jsme podstatnou část silniční daně. Dočasně jsme snížili spotřební daň z pohonných hmot. Zvýšili jsme limit povinné registrace k DPH z jednoho na dva milióny. To je pro daňové poplatníky úspora zhruba deset miliard. Rozšíření paušálních daní je asi šest set miliónů. Zrychlení odpisů pro firmy znamená, že jim zůstane letos o sedm a příští rok o devět miliard více. Celkově jsme snížili daňové břemeno o třicet miliard. Takže potenciálně máme, aniž bychom porušili náš slib nezvyšovat daňovou zátěž, třicet miliard k dobru, které můžeme vybrat na jiných, z našeho pohledu méně škodlivých daních. My se nejvíce bráníme zvýšení daně z mezd. Pro její snížení jsme hlasovali vědomě, roky jsme o to usilovali a využili jsme příležitosti, když Andrej Babiš změnil názor a souhlasil s tím. Byli jsme si vědomi, že je to na dlouhé roky poslední šance, kdy to můžeme prosadit. My jsme přitom samozřejmě nepočítali s tím, že bude válka. V tomto volebním období by toto snížení daní nemělo šanci na schválení. A já jsem rád, že o rozdělení osmdesáti miliard korun nyní rozhodují daňoví poplatníci, a ne vláda.

Ale musíte to vykompenzovat na jiných příjmech nebo na výdajích.

My jsme v rozpočtu na letošní rok v únoru škrtnuli osmdesát miliard. Kdybychom to neudělali, tak deficit je dnes o osmdesát miliard vyšší. Já vím, že to mnozí nechtějí slyšet, ale je to tak. Ty mimořádné výdaje by byly tak jako tak. Na mimořádné valorizace penzí máme zákon. Ale samozřejmě vím, že to, co jsme škrtnuli, nestačí pro vyřešení našeho problému s rozpočtem. A že musíme v příštím roce v úsporách na výdajové straně výrazně přidat.

Některé daně však asi přece jen musíte zvyšovat, nebo ne? Máme třeba velmi nízké daně z majetku.

O tom, že jsou nízké majetkové daně, se nemusíme přít. To je fakt. Jenže u nás je to nastavené tak, že i kdybych majetkové daně zvedl desetkrát, tak mi to se státním rozpočtem nepomůže, protože je to stoprocentní příjem obcí. Výnos z majetkových daní pro rozpočet dnes ale není ani nula. My totiž tuto daň spravujeme, což stojí zhruba 1,2 miliardy ročně. Chci o tom jednat se Svazem měst a obcí. Aby alespoň zaplatili náklady na správu daně. Pokud by zvýšení daní z nemovitostí mělo pomáhat rozpočtu, museli bychom vést velmi obtížnou debatu o tom, jak si výnos z této daně rozdělit.

<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2022/stanjura-nehceme-jit-proti-vsem-s-dani-49320>